

Pesten

1. Introductie

Pesten is een *gesoftiseerd* verschijnsel geworden. Daaronder verstaan we dat veel benaderingen op dit gebied te lief zijn voor de pestkop en te veel de hulp inschakelen van leeftijdsgenoten. Het uitgangspunt in dit orthobeeld is: PESTEN MAG NIET. Dat is makkelijker gezegd dan gedaan. Immers, in 1995 hoorden we dat er in Nederland 225.000 kinderen per dag werden gepest en in 2005 hoorden we dat het om 250.000 kinderen gaat. De hulpverlening met pestprotocollen en het antipestbeleid zoals kanjertraining (met petjes voor de gepeste en de pester) werken dus niet. In dit orthobeeld geven we een alternatieve aanpak.

2. Omschrijving

Uit contacten met ouders van gepeste kinderen weten we dat achter het leed van de kinderen ook het verdriet van een half miljoen ouders zit en dat maakt het pesten tot een reusachtig probleem, want veel ouders lijden met hun kinderen mee. Dat die kinderen er onder lijden is voldoende bekend. Veel kinderen die gepest worden treden op in tv-programma's en vertellen over hun verpeste leven in artikelen en boeken. In die tv-programma's treden ook de pesters op en in een van die programma's zei een pester: *'Geen wonder dat ze vroeger gepest werd, want met zo'n gebit vraag je er om om gepest te worden.'* In dit orthobeeld hantieren we een no-nonsens-benadering, nl. pesten mag niet en dat betekent dat we ook een no-nonsens-aanpak voor gaan stellen. We scharen ons in deze update vierkant achter het gepeste kind.

De meeste kinderen op de basisschool worden wel eens geplaagd, maar er is een verschil tussen pesten en plagen. Het verschil is dat pesten bestaat uit het langdurig minachtend en/of bedreigend en/of agressief benaderen van een kind. Plagen gebeurt incidenteel, is van korte duur, is meestal wel te verdragen en daarbij is sprake van gelijkwaardigheid, maar bij het pesten heerst de pester over de gepeste en probeert de pestkop de ander klein te krijgen. Pesten gebeurt meestal berekenend, vooraf overwogen, is duurzaam en wordt meestal door meer dan één kind uitgevoerd.

Vormen van pesten zijn:

- verbaal: uitlachen, schelden, bijnamen hanteren, negatieve opmerkingen maken over gedrag/lichaamsdelen, bespotten, gedrag uitlokken;
- fysiek dreigend: opjagen, intimideren, bang maken,

dreigend naar het kind toe gaan, dreigen met slaan/schoppen, etc.;

- fysiek contact: knijpen, krabben, slaan, duwen, opsluiten;
- sociaal: buitensluiten/isoleren/negeren/doodzwijgen;
- elektronisch/digitaal: begin 2001 werd de zaak Sabine de Clerq bekend. Daarbij ging het om een 11-jarig meisje op een basisschool in Blaricum dat gepest werd via internet en e-mail;
- materieel: dingen afpakken, stelen, dingen verstoppen, dingen vernielen;
- terreurcampagne: het bovenstaande beter gepland en via onderling overleg opgezet en uitgevoerd;
- chanteren/vrijheid kopen met bijv. snoep en geld;
- Ander kind tot slaaf maken.

Pesten is een vorm van treiteren. Het is vijandig gedrag tegen een vaak onschuldig en hulpeloos slachtoffer. Pesten op school is het herhaaldelijk uitoefenen van negatieve acties door een of meer klasgenoten. Over het algemeen is dit gedrag niet uitgelokt door de gepeste kinderen (Bokhorst, 2000; 372). In een zin weergegeven: pesten is iemand voortdurend op een gemene manier lastig vallen (Deboutte (1995;18 en door ons uitgebreid).

Volgens gegevens van het RIAGG in Drenthe wordt een op de vier kinderen regelmatig gepest. Men komt ook wel cijfers tegen van 8 tot 10%, maar ook van 20% tot 25% (Deboutte, 1995; 15).

In een onderzoek van Bokhorst (2000; 376) geeft 39,2% van de basisschoolkinderen aan getreiterd te zijn door andere kinderen gedurende het afgelopen schooljaar. 14,5% van de kinderen gaf aan de afgelopen vijf dagen twee of meer keer gepest te zijn. 25,3

% van de kinderen gaf aan het afgelopen schooljaar zelf ook pester geweest te zijn en 15,7% van de kinderen gaf aan de afgelopen 5 dagen gepest te hebben. Zeker is dat in iedere klas wel twee kinderen gepest worden. Een op de tien kinderen blijkt een pester te zijn (v.d Meer; 1992). Op grond van de eerder gepresenteerde cijfers en de cijfers van Bokhorst lijkt het erop dat het pesten toeneemt. Kinderen vertellen echter makkelijker dat ze slachtoffer zijn dan pester (Bokhorst 200;379).

Pesten verpest het leven van kinderen en maakt kinderen ongelukkig. Onderstaand is het verhaal van Wim weergegeven als illustratie van de impact van pesten op je leven. Hun gevoel voor eigenwaarde kan tot een nulpunt leiden. Gepeste kinderen voelen zich eenzaam en verlaten. Sommige kinderen die op de basisschool gepest zijn, blijken ook in het voortgezet onderwijs een zeer negatief zelfbeeld te hebben, waarbij zelfs depressiviteit en gevoelens van nuttelosheid blijken te ontstaan. De aandoening die dan ontstaat lijkt op het beeld van anorexia nervosa. Kinderen met deze laatste aandoening denken dat ze dik zijn, terwijl ze dat niet zijn. Kinderen die in de basisschool gepest zijn, kunnen ondanks dat ze goede cijfers halen in het voortgezet onderwijs toch denken dat

In een reactie zegt de moeder van een van de beschuldigde meisjes: „Het deugt natuurlijk niet wat ze hebben gedaan. Vroeger bestelden wij een pizza voor de buurvrouw, maar ja, de tijden zijn veranderd. Kinderen van elf beseffen niet waar ze mee bezig zijn, zonder dat ik dit wil bagatelliseren. Maar de familie De Clerq had natuurlijk ook een ander telefoonnummer kunnen nemen.”

ze niets waard zijn en niets kunnen. Kinderen die gepest zijn, verliezen het vertrouwen in volwassenen, wantrouwen iedereen, worden nerveus, vluchten in hobby's, etc. Er zijn ook grote gevaren voor pestkoppen. Het gebrek aan respect voor anderen kan problemen geven buiten de school in clubs en verenigingen en kan ze op het criminele pad brengen (Bokhorst, 2000; 372), omdat ze weinig besef hebben wat ze anderen aandoen. Op den duur gaan groepsgenoten de pestkoppen ook mijden en raken ze ook geïsoleerd. Ook meelopers en 'schatjes' kunnen schuldgevoelens

'IK WERD OOK BEDREIGD. NA SCHOOL BEGON HET DUWEN EN TREKKEN'

Wim (45), verkoper in een winkel, is fel voorstander van de 'anti-pestwet'. Hijzelf en zijn zoontje zijn gepest. 'Ik ben vanaf de vierde klas van de lagere school gepest. Ik had geen rood haar, was niet dik en droeg ook geen bril. Het begon toen ik halverwege het jaar naar een andere school ging, omdat we verhuisd waren. Alle kliekjes hadden zich al gevormd en ik hoorde nergens bij. We zaten op school op houten bankjes en iedere keer als mijn meester de klas uitging, begon de jongen naast mij me te krabben, stompen en slaan. Dit is trouwens de eerste keer dat ik hierover kan praten zonder in huilen uit te barsten. Sinds enige tijd slik ik antidepressiva. Het is een wonder hoe die pillen werken. Op een dag is de bom gebarsten. Ik heb die jongen midden in de klas aan z'n kleren opgetild en heel hard tegen het raam geslagen. Zelf kan ik me er niets meer van herinneren. Het pesten was daarna afgelopen. Ze liepen met een boogje om me heen. Op de lts begon het opnieuw. Misschien was ik niet macho genoeg. Het ging heel

subtiel. Vanaf het begin werd ik buitengesloten. Ik had nooit mensen om mee te praten. Soms probeerde ik het wel, maar als ik in de pauze bij een groepje ging staan, hielden ze meteen hun mond. Er was één leerkracht die hard meedeed. De gymleraar. Ik had erg last van hoogtevrees, dat vond hij aanstelleritis. Ik deed enorm mijn best met gym en het ging ook best goed, maar die leraar zette me keer op keer in de zeik. "Klim in dat touw," schreeuwde hij dan, zo hard dat iedereen het kon horen. Later werd ik ook bedreigd. Na school stonden ze me op te wachten. Dan begon het duwen en trekken. De situatie was onhoudbaar. Ik zorgde elke dag dat ik op het laatste nippertje op school was en na de laatste bel ging ik er als eerste vandoor. Na twee jaar ben ik met school gestopt en gaan werken. Nog steeds fantaseer ik erover hoe ik die leraar zelf een keer volledig voor schut zet. Van mijn ouders kreeg ik weinig steun. Mijn vader zei altijd: je moet je eigen haren terughalen. Maar hoe kon ik me verdedigen tegenover zes jongens? Toen heb ik me voorgenomen dat ik mijn kinderen altijd serieus zou nemen. Mijn zoontje was zeven toen het pesten begon. Ik weet niet waarom, het kan toch niet in iemands genen zitten? Drie kinderen uit zijn klas hadden het op hem gemunt. 's Avonds kwam hij thuis met rode striemen op z'n rug, zo hard hadden ze hem tegen de kapstok gesmeten. Die school heeft het nooit serieus genomen. Zijn juffrouw noemde het geen pesten, maar "af en toe een

plagerijtje", terwijl mijn kind een halfjaar is geterroriseerd.

Volgens de school lokte hij het zelf uit. Het was een school waar helemaal geen beleid tegen pesten was en, erger, ze wilden er ook niet over nadenken. Ze beschuldigden ons ervan dat wij de oorzaak waren. Ons zoontje werd namelijk onhandelbaar. Hij is naar een andere school gegaan, waar het pesten ophield. Maar hij loopt nu psychisch gestoord bij het Riagg en het hele gezin is door zijn reactie ontwricht. Wat die jongen heeft meegemaakt, kun je vergelijken met een verblijf in een concentratiekamp, incest of verkrachting, volgens de experts. Dat geloof ik wel. Uit angst is hij nu zelf begonnen met pesten.

Zelf ben ik m'n hele leven gepest. Ik werk in een winkel en ben de enige die altijd alleen moet staan, dus ik voel me helemaal niet veilig. Toen ik nog met anderen werkte, werd ik ook getreiterd. Op een dag had ik diarree, maar ik mocht van m'n baas buiten de pauzes niet naar de wc. Ik krijg ook structureel onderbetaald. Ik word als een hond behandeld.

Ik ben heel wantrouwend tegenover mensen. Vroeger werd ik tijdens het schoolzwemmen vaak met m'n kop onder water geduwd. Als ik nu tot m'n knieën in het water sta, duld ik in een kring van tien meter niemand om me heen. Zo bang ben ik. Ik ben zo vaak misbruikt door mensen die zich vrienden noemden. Nu heb ik nog maar weinig contacten. Mijn deurmat verslijt ik de rest van mijn leven niet meer.' **MARLIES LENSINK**

ontwikkelen omdat ze later eigenlijk vinden dat ze iets hadden moeten doen. Over het algemeen komt het pesten in groep 1 en 2 nog weinig voor. Er zijn in die groepen wel ruzies, maar voortdurend pesten komt nog weinig voor. In groep 3 en 4 neemt het pesten toe en vanaf groep 5 neemt het weer geleidelijk af (Bokhorst, 2000; 379). Dat laatste onderzoeksresultaat betwijfelen we, omdat die afname ook te maken kan hebben met het feit dat jonge kinderen makkelijk het pesten/gepest worden bekennen dan oudere kinderen. Onze praktijkervaringen laten geen afname zien vanaf groep 5.

3. Diagnose

In dit orthobeleid worden de volgende diagnosemidelen aangeboden/voorgesteld:

- 3.1 op de zorgbreedtekalender
- 3.2 de strip
- 3.3 een sociogram
- 3.4 de diagnostische observatie- en vragenlijst
- 3.5 de kenmerkenlijst gepeste/pester
- 3.6 de vragenlijst veiligheid.

3.1 Op de zorgbreedtekalender

Het is aan te bevelen een stappenkalender te hanteren waarbij u het onderwerp pesten in de kring of in een klassengesprek aan de orde stelt. Vaak levert een kringgesprek al veel informatie op over de ervaringen die de kinderen hebben met het pesten. Met die signalen krijgt u voor een deel zicht op de mate waarin pesten voorkomt, wie pesters zijn, meelopers en gepesten.

3.2 De strip

Vanaf groep 4/5 kunt u ook de strip 'pesten' (zie pagina 566-567) in laten vullen.

Het voordeel van deze lijst is dat ze anoniem wordt ingevuld en rekening houdt met het feit dat u niet alles kunt zien wat er zich afspeelt in een groep en ook dat kinderen in een kringgesprek niet alles zeggen. In de praktijk blijkt dat dit soort lijsten toch veel verborgen informatie op kunnen leveren.

Na het invullen van de strip 'pesten' maakt u een analyse per vraag. U noteert op een vel papier:

- strip 4: mag niet:
moet kunnen:
vragen er om:
- strip 6: namen gepesten:
- strip 8: weet ik niet:
(hoe weinig aantrekken:
voelt niet zo erg:
het) vervelend/naar:
- strip 9: namen pestkoppen
- strip 10: naar leerkracht gaan:
naar vriend(in):
naar ouders:
niets:
- strip 13: dit kan de school doen:
- strip 14: ook nog:

Zorg voor voldoende tussenruimte op het blad zodat u alles kunt noteren/turven. U loopt de ingevulde

vragenlijsten langs en noteert op het verzamelblad de gegevens. Daarna gaat u bekijken wat er opvalt.

Helaas vertellen niet alle kinderen thuis dat ze gepest worden en dat betekent dat u goed naar de groep moet luisteren en moet kijken of u signalen van pesten ziet. Het schriftelijk en anoniem bevragen van kinderen en ouders is hoofdzakelijk nodig omdat veel pestkoppen en gepesten er over zwijgen. U hebt dus een omweg nodig om een situatie in kaart te kunnen brengen. De pester praat er niet over omdat hij geniet van de macht. Vaak dreigt hij zijn slachtoffer om er niets over te zeggen, want als hij dat doet, zal het alleen maar erger worden. Veel gepeste kinderen praten er ook niet over, omdat ze inderdaad bang zijn dat het pesten nog erger zal worden en het komt ook voor dat kinderen die al veel gepest zijn, zijn gaan denken dat dat normaal is. Kinderen die er wel mee rondlopen om het te vertellen aarzelen omdat ze denken niet geloofd te worden.

Het voorafgaande betekent dat het naar buiten komen van pesten erg belemmerd wordt. Daarbij komt ook nog dat er een soort samenzweringsidee is bij de omstanders dat je er beter over kunt zwijgen, want voordat jij het weet gaan ze jou ook nog pesten. Omstanders durven dan ook weinig te doen. Veel omstanders denken dat het slachtoffer zelf ook wel een beetje schuldig is aan het pesten. Bij dat laatste speelt de denkfout een rol, dat het wel een beetje logisch is dat wanneer je 'niet leuk' bent, je dan gepest wordt.

3.3 Een sociogram

Als extra hulpmiddel om zicht te krijgen op de dynamiek van de groep kunt u ook een sociogram afnemen. Zie daarover pagina 37.

Als u weet om elke kinderen het gaat kunt u de problemen diagnosticeren door:

- alle verzamelde gegevens te analyseren. Dus de gesprekken met de kinderen, de vragenlijst 'veiligheid', de vragenstrip 'pesten', gesprekken met de ouders, etc. Vaak levert dat al veel informatie op over de aard en de achtergronden.

Bekijk daarbij ook of er echt wel sprake is van pesten. Een enkele keer blijkt dat niet het geval te zijn en blijken ouders toch ook wel erg snel het label pesten te hanteren.

Het is immers mogelijk dat het isoleren van een kind niet te maken heeft met het gedrag van groepsleden, maar meer met de teruggetrokken aard van het kind zelf. Het komt ook voor dat bepaalde kinderen zo overgevoelig zijn dat het minste of geringste grapje al geïnterpreteerd wordt als pesten. Bekijk dus zo zuiver en eerlijk mogelijk de vraag of er echt sprake is van pesten. Daarbij kan het ook gaan om een lage frequentie van het pestgedrag en minder heftige benaderingen van het kind, maar door het herhalende en het voortdurende kan er dus toch wel sprake zijn van pesten.

Bekijk ook de kenmerken van de betrokkenen:

- wie zijn de schatjes?
- wie zijn de meelopers?
- wie zijn de pestkoppen?
- wie worden er gepest?

3.4 De diagnostische observatie- en vragenlijst

Op diagnostische observatie- en vragenlijst kunt u de prestaties(s) omschrijven en vragen beantwoorden over de gepeste. Zie pagina 563.

3.5 De kenmerkenlijst gepeste en pester

De kenmerkenlijst gepeste en pester kan u helpen bij het in kaart brengen van de detailgegevens over deze personen en subgroepen. Zie pagina 564.

Het is belangrijk dat u zich realiseert dat pesten bij de pester vaak een symptoom is van dieperliggende problemen zoals een agressie-probleem, een probleem met de zelfsturing, compenseren van eigen problemen, etc. Richt uw diagnose ook op de pester en bekijk welke gerichte hulp hij nodig heeft.

Bij de zondebokken kunt u nog onderscheid maken tussen passieve zondebokken die zich in een hoekje laten duwen en provocerende zondebokken die agressief zijn, heftig reageren, en bijvoorbeeld met huilbuien kunnen reageren op het pesten.

3.6 De vragenlijst *Veiligheid*

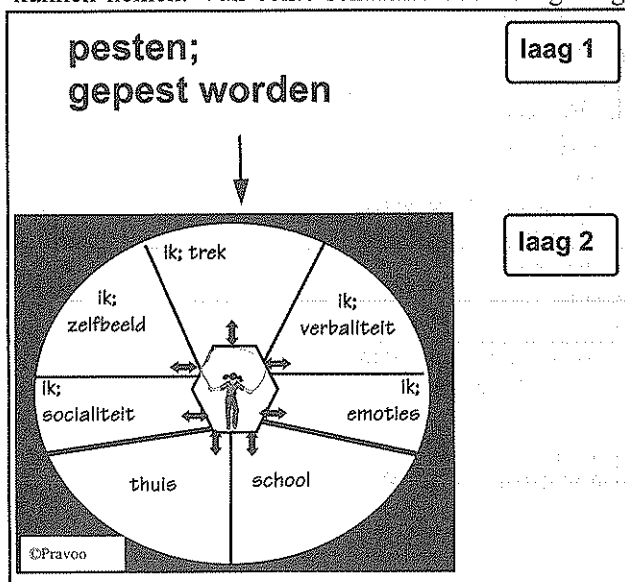
U kunt ook onderzoek doen naar hoe de ouders in het algemeen het pesten en het antipestbeleid zien. Op pagina 565 is een voorbeeld van een vragenlijst voor de ouders weergegeven.

4. Verklaringen

De basisoorzaak voor het pesten is een mentaliteitsprobleem. Kinderen die anderen pesten gaan uit van de denkfout: Als je iemand niet aardig/niet leuk vindt, mag je zo iemand plagen. Het gaat bij pesten om een gebrek aan accepteren van elkaar, een gebrek aan respect voor elkaar en vaak een minachten van de ander. De vraag is: hoe komen bepaalde kinderen aan die mentaliteit? Rechts bovenaan pagina 560 is de reactie weergegeven van een van ouders van de pestkoppen die de media haalden vanwege het elektronisch pesten. Uit het stukje blijkt dat de moeder van de pestkop vroeger pizza's liet bezorgen bij mensen die dat niet bestelden en verder blijkt dat ze het pesten bagatelliseert en eigenlijk vindt dat de ouders van het gepeste kind wel een ander telefoonnummer hadden kunnen nemen. Van echte schaamte voor het gedrag

van hun kind is geen sprake. Dat betekent dat kinderen deze mentaliteit van omgaan met anderen van hun ouders over kunnen nemen. Pesten heeft met de ontwikkeling van waarden en normen te maken, maar ook met een algehele verharding van de maatschappij. In de wereld komt pesten het meest voor in Japan. Japan is een land waar mensen heel hard moeten werken, zeer materialistisch zijn en erg gedwongen worden om voor zichzelf op te komen en ook over anderen heen gaan als ze daar hun doel mee kunnen bereiken. Een bepalende factor is de sfeer van waarden en normen thuis. Daarnaast heeft pesten ook te maken met specifieke problemen van pesters. Zie de kenmerken van de pester in het overzicht op pagina 564. Pesters willen zichzelf graag bewijzen ten koste van anderen. Pesten heeft vaak niet zozeer met de gepeste te maken, maar vanuit een bevestiging van de eigen zekerheid en macht, dus vanuit onzekerheid en onmacht. Pesten verstrekt hun gevoel van eigen waarde. De pester groeit in zijn eigen waarde door het pesten omdat het macht uitoefent. Veel pestkoppen hebben het dus nodig om stoer te doen. Dat betekent dat iedereen een kans loopt gepest te worden. Ben je van nature wat minder weerbaar dan heeft het pesten het meeste effect en groeit de pestkop er het meeste van. In de meeste vorme van aanpak wordt de hulp van de groepsgenoten ingeschakeld, maar dat is nogal wat gevraagd van die kinderen als volwassen omstanders bij zinloos geweld al niet eens ingrijpen.

Soms komt pestgedrag voort uit jaloezie en irritatie over dat een kind bepaalde dingen goed kan of het materieel erg goed heeft thuis. Gepeste kinderen zijn vaak kinderen die anders en/of weerloos zijn of kinderen die al eerder gepest zijn en zij kunnen vaak het slachtoffer worden van pesten. Als speciaal kenmerk voor veel pesters geldt dat ze plezier hebben aan het pesten van anderen. Sommige kinderen kunnen genieten van het pijnigen van anderen. Dat zijn ook de kinderen die de krant halen omdat ze dieren mishandelen. De mate waarin pesten voor kan komen in een groep kan ook te maken hebben met het pedagogische klimaat in de klas. Het kan zijn dat de leerkracht overdreven autoritair is, er weinig ruimte is voor democratie en overleg in de klas, er een overdreven sfeer is van competentie, kinderen veel gelegenheid krijgen zich met elkaar te laten meten en de manne-

Een extra diagnosetip

U kunt de specifieke diagnosemiddelen die bij dit orthobeeld horen gebruiken, maar u kunt ook de meer algemene diagnosemiddelen uit deze orthotheek hanteren. Zie daarvoor de opzet voor de gedragsdiagnose zoals weergegeven op pagina 21 t/m 40 en dan de diagnosemiddelen:

- diagnosezoekwijzer op pagina 22
- diagnosehulp 1 op pagina 29-33
- diagnosehulp 2 op pagina 34-36
- diagnosehulp 3 op pagina 37
- diagnosehulp 4 op pagina 38-40

Diagnostische observatie- en vragenlijst **Pesten**

Naam/groep:

Geboortedatum:/ingevuld op:/ingevuld door:

Voorstellen voor de kijkwijzer Beschrijf hieronder de aard en de kenmerken van de pestsituatie; wie pest(en) wie en hoe gaat dat in zijn werk. (Bijvoorbeeld: een kind wordt benaderd en gepest, andere kinderen komen erbij en zonderen zich samen af?) Bespreek ook wie de meelopers zijn en wie de schatjes zijn die er niet aan mee doen of wie te kennen geven dat ze het gedrag afkeuren. Wat doen de kinderen die niet direct pesten: er omheen gaan staan, niets, keuren het wel/niet af, melden het aan u. Belangrijk zijn ook de vragen: hoe vaak wordt het kind gepest? hoe lang is het pesten al bezig? op welke manier wordt er gepest? welke schade is er al aangericht, wat heeft het met het kind gedaan?

Vragen over de gepeste

1. Ik-trek

1.1 Zie voor de kenmerken van de gepeste en de pester(s) de kenmerkenlijst op pagina 564.

1.2 Heeft het gepeste kind kenmerken waardoor anderen menen het recht te hebben het kind te pesten?

1.3 Welke redenen geven de pesters waarom zij het kind pesten?

2. Ik-verbaliteit

2.1 Heeft het kind problemen met de taalbegrip en de taalexpressie?

2.2 Heeft het kind spraakproblemen?

3. Ik-zelfbeeld

3.1 Hoe is het zelfbeeld van het kind? Zie voor de bepaling van het zelfbeeld bijlage 8.2 op blz. 370 en verder. Is het kind bangig, onzeker?

4. Ik-emotionaliteit

Heeft het gepeste kind bepaalde emotionele problemen?

5. Ik-socialiteit

5.1 Heeft het kind problemen met bepaalde sociale vaardigheden?

6. School

6.1 Hoe reageert u op het pesten?

6.2 Hoe kenmerkt u de sociale sfeer en dynamiek in de groep?

6.3 Is de sfeer in de klas voldoende rustig of is het in zijn algemeenheid een drukke en beweeglijke groep/een groep waar kinderen zich veel met elkaar bemoeien, elkaar gauw uitlachen, etc.?

6.4 Is er op school een duidelijk pestbeleid?

7. Thuis

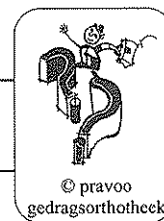
7.1 Wat zijn de aard en inhoud van de contacten die u met de ouders van het gepeste kind hebt gehad?

Aanvullende gegevens:

De kenmerkenlijst Gepeste/pester(s)

Geboortedatum:/ingevuld op:/ingevuld door:.....

(Onderstreep wat van toepassing is en vul het eventueel aan)

Kenmerken van de gepeste

- fysiek zwakker dan gemiddeld
- matig zelfvertrouwen/verlegen/hangende schouders, blik naar beneden gericht
- kwetsbaar; gauw bang/van de kaart/gebrek aan weerbaarheid
- teruggetrokken/weinig opvallend (vaak worden deze kinderen minder gepest dan kinderen die zich juist wel manifesteren)
- weinig assertief
- reageert op uitlokken van de anderen/wordt boos, huilt
- heeft ADHD
- heeft PDD-NOS
- heeft opvallende lichamelijke kenmerken
- weinig vrienden, staat vaak alleen
- heeft opvallend taalgebruik
- kind gedraagt zich anders dan de groepsgenoten (haalt relatief hoge cijfers of heeft juist problemen op een bepaald gebied, heeft bepaalde opvallende hobby's, kan met gymnastiek niet goed meekomen)
- ouders hebben bijzonder beroep/bijzondere positie in de buurt/het dorp.
- kind leert thuis andere waarden en normen dan de meeste andere kinderen (woonwagenbewoner, Jehova-getuigen, fundamentalistische gelovigen, ethisch/ecologisch gericht)
- wordt thuis mishandeld en kan niet voor zichzelf opkomen
- andere huidskleur dan de anderen
- angstig
- geremd
- relatief jong
- kind is weinig populair, wordt weinig gekozen, anderen zoeken weinig contact, weinig geliefd
- kind is juist erg geliefd bij anderen (blijkt uit sociogram-onderzoek)
- presenteert zich duidelijk
- kind was in vorige schooljaren ook weinig populair
- schoolprestaties verslechteren
- kind heeft wonden/blauwe plekken
- kind heeft gescheurde kleren
- vaker afwezig de laatste tijd
- wil niet naar school of komt zo laat mogelijk.

Kenmerken van de pestkop

- fysiek sterker dan anderen
- langer en groter dan anderen
- relatief ouder dan anderen
- maakt bewust pestplannen met anderen
- is een jongen/een meisje
- bij sociogram-onderzoek blijkt dat het kind niet echt geliefd is bij andere kinderen/kind ligt er ook niet buiten, maar is sociogrammetrisch een middenmoter
- verbaal sterker dan anderen
- sterke neiging tot veroordelen van anderen en weinig acceptatie van anderen
- is/wordt zelf gepest
- agressieve persoonlijkheidsstructuur
- zwakke zelfbeheersing
- positieve houding ten aanzien van het gebruik van geweld
- is stiekem
- heeft een antisociale basismentaliteit
- kan zich onvoldoende inleven in anderen
- moet thuis ook erg voor zichzelf opkomen
- ontvangt weinig liefde/aandacht binnen de thuissituatie
- ondervindt thuis weinig grenzen en correctie
- krijgt thuis ook fysieke straffen
- juist wel geliefd bij de meeste kinderen
- weinig zelfvertrouwen en angsten, soms onder de heerschappij van ouders (dat compenseren ze d.m.v. pesten)
- ouders zijn het kind thuis niet meer de baas
- thuis zijn er weinig regels en orde, wordt thuis weinig op zijn gedrag aangesproken
- extrovert, komt uit voor zijn mening
- wil anderen domineren/overheersen
- wil controleren, greep op de situatie houden (vanuit onzekerheid)
- vraagt aandacht door macho-gedrag, wil middelpunt zijn, is gauw jaloers
- heeft moeite om met stress om te gaan
- manipuleert anderen
- cognitief vaak gewone middelmaat
- egocentrisch, kan zich moeilijk inleven in anderen
- gedraagt zich stoer/uitdagend
- erg positieve dunk van zichzelf
- brutaal tegen de leerkracht
- gauw jaloers.

Het bovenstaande geldt voor: (naam kind/kinderen)

Het bovenstaande geldt voor: (naam kind/kinderen)

vragenlijst veiligheid

Geachte ouders/verzorgers,

Een belangrijke voorwaarde om goed te kunnen werken en spelen op school is dat kinderen zich veilig voelen. We vragen u dan ook om mee te doen aan deze vragenlijst over de veiligheid op school. Het gaat dan niet over de verkeersveiligheid, maar over de vraag of kinderen bedreigd, geplaagd of gepest worden.

1. Vraag: Kan uw kind veilig naar school gaan of wordt uw kind onderweg gepest?

Antwoord: Mijn kind wordt nooit, een keer per week, meerdere keren per week, iedere dag gepest (onderstreep wat waar is)

2. Vraag: Hoort u van uw kind ook namen van kinderen die uw kind pesten?

Antwoord: Genoemde namen zijn:.....

3. Vraag: Vertelt uw kind dat het overdag op school gepest wordt?

Antwoord: (zet een streep onder wat waar is)

- a. nee
- b. ja voor het schoolbegin
- c. aan het begin van de lessen
- d. tijdens de lessen
- e. in pauzes/bij het buiten spelen
- f. naar/bij het bewegingsonderwijs/de gymnastiek
- g. anders:.....

4. Vraag: Door welke kinderen/welk kind wordt uw kind gepest op school?

Antwoord: Door:.....

Door niemand (onderstreep dit als dat van toepassing is)

5. Vraag: Wat verwacht u van de school m.b.t. het pestbeleid?

Antwoord: a. niets (zet hier een streep onder of vul b. in.

b. de school moet (proberen).....

.....

6. Vraag: Wat kunt u zelf doen: (onderstreep wat waar is)

Antwoord: a. ik hoef niets te doen, er is niets aan de hand

b. weet ik niet

c. ik kan:.....

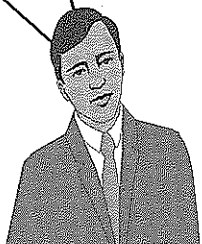
.....

7. Vraag: Wilt u verder nog opmerkingen maken over het plagen/pesten/bedreigen, etc. op school? Doe dat op de achterkant van dit blad.

U mag uw naam op dit blad zetten, maar u mag het ook open laten en daarna kan uw kind dit blad in de bus doen die in de hal van onze school staat. U mag de lijst ook zelf in de bus in de hal doen. Hartelijk dank voor uw medewerking.

Vragenstrip **Pesten**

In deze vragenstrip gaat het over pesten. Dat is een vorm van plagen die eigenlijk niet leuk meer is.

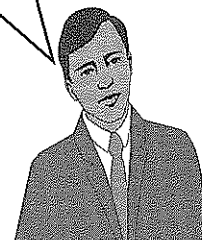
1

Ik wil je vragen eerlijk te antwoorden. Niemand komt iets te weten van wat jij vindt.

2

Je hoeft je naam dan ook NIET op dit blad te zetten. Volg de nummers van 1 tot en met 14.

3

Wat vind jij van pesten?

- ☐ Dat mag eigenlijk niet.
- ☐ Een beetje pesten moet kunnen.
- ☐ Sommige kinderen moet je wel pesten, want die zijn zo stom.

Zet een kruisje in het vakje waar de zin staat waar jij het mee eens bent. Je mag maar één kruisje zetten.

4

Welke kinderen worden er bij jou in de klas gepest?

5

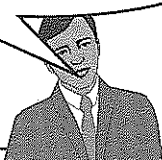
De namen van de kinderen in mijn klas die gepest worden zijn: (Geef ook aan waarom ze worden gepest.) (Denk ook aan het pesten via het internet)

.....

 .

6

Weet je ook hoe kinderen zich voelen die gepest worden?

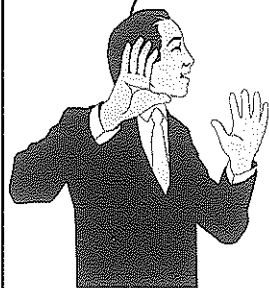

7

Zet een kruisje in het vakje waar de zin staat waar jij het mee eens bent. Je mag maar één kruisje zetten.

- ☐ Dat weet ik niet.
- ☐ Die kinderen trekken er zich weinig van aan.
- ☐ Ze vinden het niet zo erg.
- ☐ Ze vinden het heel vervelend en naar.

8

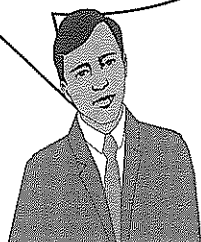

Noem de namen van pestkoppen.
Dat zijn kinderen die steeds andere kinderen pesten:
De namen zijn:

.....
.....

9

Word jij wel eens
gepest?
ja/nee
(zet een streep
onder wat waar is)

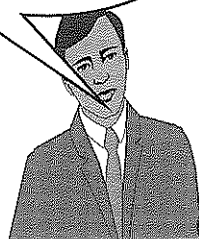
10

Wat zou jij doen als je gepest wordt?

- ☐ naar de juf/meester gaan.
- ☐ tegen een vriend of vriendin zeggen.
- ☐ tegen mijn ouders zeggen.
- ☐ niets.

11

Wat kan de school
doen tegen het
pesten?

12

Dit kan de school tegen het pesten doen:

13

Wat wil je nog meer
schrijven over het
pesten?

Dit wil ik nog kwijt over het pesten:
(Denk ook aan het pesten via het internet)

14

lijkheid bij de jongens overdreven wordt benadrukt. Op allerlei manieren kunnen er in zo'n groep frustraties ontstaan die een bijdrage kunnen leveren aan het ontstaan van pestgedrag. Soms pesten kinderen anderen omdat ze hun ouders dat ook zien doen. Ze hebben het geleerd van hun ouders.

5. Begeleiding

Noteer de gekozen handelingsplaninhouden op het formulier van blz. 44.

5.1 Begeleiding; technieken

Bij de begeleiding van de peestsituaties kunt u ook orthopedagogische technieken toepassen. Zie voor de opsomming pagina 49-118.

Bruikbaar voor deze kinderen is de basistechniek:

- 0-1 visualiseren op pagina 51; laat de gehele groep op plaatjes zien welke peestsituaties zich in de groep voordoen om kinderen bewust te maken van die situaties.
- Daarnaast zijn bruikbaar de volgende technieken: 3-1, 3-3, 3-6, 3-7, 3-10, 3-11, 3-15, 3-23, 3-24. Zie blz. 79 t/m 108.

5.2 Begeleiding; aanvullende mogelijkheden

Onderstaand volgen de begeleidingsmogelijkheden. Deboutte, geeft aan in: *Pesten, gedaan er mee*, (1995; 10) dat pesters hun kwetsend spel slechts opvoeren als hun omgeving dit toelaat. Er is op sommige scholen sprake van een pestberusting. Leerkrachten denken dat pesterijen onvermijdelijk zijn. Ze horen nou eenmaal bij het leven. Veel ouderen denken dat het vanzelf weer overgaat, dat je er hard van wordt, dat als je maar wat terugdoet het wel stopt en dat je het zelf uitlokt. Deboutte noemt dit vooroordelen (1995;28-31). Uit onderzoek en praktijkervaringen blijkt dat scholen nog lang niet doortastend genoeg ingrijpen bij pesten. Soms weten ze het niet eens omdat ongeveer de helft van de kinderen het niet meldt, maar ook als ze het wel melden, dan kan het voorkomen dat men de problemen bagatelliseert en de ouders maar zeurpieten vindt. Sommige leerkrachten durven stellig te beweren: Bij ons op school wordt niet gepest' (Deboutte 1995; 33). Als het bekend is dat er gepest wordt, blijken leerkrachten ook vaak niet in te grijpen. In Trouw van 26 mei 2001 stonden de onderzoeksgegevens van een onderzoek onder studenten. 16% van de studenten op hogescholen is het slachtoffer van pesten. Twee faculteiten sprongen er ongunstig uit, nl. de technische faculteiten en de PABO! Op een PABO met hoofdzakelijk vrouwelijk studenten (de a.s. leerkrachten) blijkt er dus een mentaliteit aanwezig te zijn die ten grondslag ligt aan het pestgedrag. De meeste kinderen vinden het vervelend als ze merken dat andere kinderen gepest worden. Kinderen proberen elkaar ook wel te helpen.

Bij het omgaan met pestgedrag gaat het om de volgende opzet:

- 5.1 preventie van pestgedrag;
- 5.2 bestrijden van pestgedrag;
- 5.3 begeleiden van ernstig en blijvend pestgedrag;
- 5.4 aanvullende opmerkingen.

Het centrale uitgangspunt is dat pesten leed betekent voor kinderen, de sfeer op school verpest, de naam van de school verpest en dat je er echt wat aan kunt doen, maar dan moet dat wel gebeuren. In het nu volgende worden concrete dingen weergegeven die u echt uit kunt voeren en daarmee kunt u laten zien dat u de strijd tegen het pesten serieus neemt en er niet alleen mooie woorden aan wijdt in de schoolgids.

5.1 Preventie van pestgedrag

Blz. 155-167 van de SLO-gids (1997) "Sociaal emotionele ontwikkeling" bevat een opsomming van 18 (!) pakketten m.b.t het pesten op de basisschool. Dat betekent dat er al veel materialen zijn voor de preventie en bestrijding van pesten. Voor de preventie is het belangrijk om expliciet aandacht aan het onderwerp te besteden. Vanuit leerkrachten en ouders wordt daarbij vaak de vraag gesteld of het bespreken van het onderwerp het pesten niet in de hand werkt. Vanuit de praktijk van scholen die aan pestpreventie doen is dat niet gebleken. Voor preventie is het volgende nodig:

- een goed functionerend antenne-systeem;
- een jaarplan.

Hoewel pesten in de onderbouw niet zo vaak voorkomt, is het toch belangrijk om er een schoolbeleid van te maken. Kinderen moeten weten dat u het onderwerp serieus neemt en dat pesten niet hoort op onze school. In de onderbouw komen wel ruzies voor, maar het systematisch en langdurig bepaalde kinderen pesten is meer iets voor de middenbouw en bovenbouw, hoewel het aan het eind van de basisschool ook weer kan verminderen. We hebben echter ook praktijkgevallen meegemaakt van pesten tot aan de laatste dag van groep 8.

Zie ook: Kinderen en ingrijpende situaties; Pesten, uitgegeven bij kwintessens in Amersfoort.

Een goed functionerend antenne-systeem

Het is belangrijk dat u pestgedrag zo tijdig mogelijk signaleert. Mogelijkheden daarvoor zijn:

- in de eerste plaats is het een kwestie van goed waakzaam zijn en goed kinderen observeren. Zijn er kinderen die wat op de achtergrond raken en zijn dat misschien potentiële of reeds aanwezige zondebokken en hoe zit het met de dominante kinderen, zijn dat ook de pesters? Houdt u op die manier de risicogroepen goed in de gaten.
- stap 1 en 2 van de Pravoo-pestaanpak op pagina 570 en 571. Daarin treft u ook een concrete aanpak aan.
- de ouders enquêteren.

Waar het op aan komt is het aanspreken van allerlei informatiebronnen om achter de peestsituatie te komen. Daarbij moet u zich realiseren dat u ondanks het voorafgaande toch niet alles in de gaten heeft, omdat er veel stil pestleed is. Een mogelijke informatiebron

is zijn ook de ouders van de kinderen. Zeer aan te bevelen is het in laten vullen van de ouderenquête. Op pagina 565 is daar een concreet voorbeeld van gegeven. U kunt ook gebruik maken van de pesttest. Deze test kan twee of drie keer per jaar worden afgenomen en bevat 45 vragen. De test kan via de computer worden afgenomen en duurt ongeveer 5 minuten. Op die manier kan men een analyse maken van het pesten. De test kan worden aangevraagd bij het LOBO, tel: 070-3850866.

Een jaarplan

Het is belangrijk om de maatregelen m.b.t. preventie van gedragsproblemen in een jaarplan op te nemen en uit te voeren.

Een pestprotocol

Op sommige scholen kun je in de hal het nationaal onderwijsprotocol tegen pesten zien hangen. Scholen verschijnen dan bij de ondertekening in een plaatselijk krantje. In het protocol geven bestuur en directie aan dat ze pesten een wezenlijk en groot probleem vinden. Ze geven aan dat ze de vijf sporenaanpak volgen (zie 5.2). Het nut van zo'n protocol is niet zo groot. We hebben zelf onder het lijstje, waarin het protocol zat, kinderen anderen zien pesten. Beter is het om de aanpak van pagina 570 en 571 uit te voeren en vervolgens met de kinderen in de klas een protocol tegen pesten in te vullen. Op pagina 571 ziet u daar een voorbeeld van waarbij er in het lokaal een kaart hangt met daarop aangegeven 'Zo zijn onze manieren'. De pictogrammen/strips van de gedragscode staan aangegeven en daaronder staan de namen van de kinderen. Wijzend op dat blad kan de leerkracht de kinderen voortdurend herinneren aan die afspraken.

5.2 Bestrijden van pestgedrag

Bij de bestrijding van het pesten wordt de zes-sporenaanpak voorgesteld. Binnen die zes sporen worden alle betrokkenen ingeschakeld om het pesten te minimaliseren. Het gaat dan om de volgende betrokkenen: het gepeste kind, de pester, de meelopers, de school en de ouders. Vanuit onze praktijkervaringen stellen we een zessporen-aanpak voor nl.:

- 1. het gepeste kind
- 2. de pester
- 3. de meelopers
- 4. de schatjes
- 5. de school
- 6. de ouders.

De zessporenaanpak

1. Hulp aan het gepeste kind

Als u weet welk kind of welke kinderen gepest worden, dan is het belangrijk om het daar met het kind over te hebben en het pesten serieus te nemen. Soms vinden leerkrachten het klagen over pesten maar gezeur, omdat het volgens hen om gewone plagerijen gaat. Kinderen kunnen dat plagen echter als pesten

ervaren en dat signaal moet u serieus nemen. Bekijk ook met het kind hoe het pesten in zijn werk gaat en bespreek met het kind de werkwijze zoals afgesproken in de Pravoo-pestaanpak op pagina 570 en 571.

Help het kind extra bij het toepassen van de gedragscode. Herinner het kind daaraan, stimuleer het om zo te handelen en spreek zonder aarzelen de pester aan en neem daar maatregelen tegen. Het gepeste kind moet ervaren dat u voor 100% achter het kind staat. Bekijk ook welke speciale hulp het kind nodig heeft. Heel vaak komt men de volgende manier van denken tegen bij het omgaan met kinderen die gepest worden: *..... met veel van die kinderen is ook wel wat aan de hand. Ze hebben een rare manier van functioneren, vallen op, doen in de ogen van anderen belachelijk, zijn fysiek zwak o.i.d. Het is dan ook logisch dat ze, omdat ze opvallen het mikpunt van plagerijen worden. Bij het aanpakken van het pesten, is het dan ook logisch om die gepeste kinderen te begeleiden want een deel van de problemen roepen ze over zichzelf af.*

Met die manier van denken gaan we niet mee! De gedachte zou dus kunnen zijn dat er legale redenen zijn om iemand te pesten. Ethisch en moreel zijn die redenen er niet. Kinderen die anderen pesten, maken de morele denkfout: als je iemand niet aardig vindt, mag je hem/haar pesten. Die reden is er echter niet. Wij gaan er vanuit dat niemand gepest mag worden ook al ziet hij er nog zo raar uit, praat hij raar, heeft hij gekke hobby's, etc. Met elkaar omgaan moet als basis **respect** hebben en niet minachting (Tenzij er sprake is van last hebben van anderen). Dat betekent dat het belangrijk is om voorzichtig te zijn met de uitspraak: *het ligt ook wel een beetje aan het (gepeste) kind zelf.*

Toch kan er bij gepeste kinderen sprake zijn van persoonlijke problemen. Onzekerheid, een gebrek aan sociale vaardigheden kunnen nadelig zijn voor de huidige en toekomstige ontwikkeling van het kind. Dan moet men daar wel speciale gedragsbegeleiding voor bieden, maar ook al is iemand nog zo onhandig, dat mag nooit een reden zijn om te pesten. Dat wil ook zeggen dat de basismoraal bij het omgaan met anderen respect moet zijn en dat de noodzaak om gepeste kinderen te veranderen moreel discutabel is. Toch kunt u voor de huidige en toekomstige ontwikkeling van een kind aandacht besteden aan:

- faalangstreductie: zie de update faalangst;
- het aanleren van sociale vaardigheden. Zie voor een opsomming van de vaardigheden blz. 684 en zie voor het oefenen techniek 0-2 op pagina 55 van deze nieuwe gedragsorthotheek. Schakel bij zeer ernstige problemen een externe deskundige in. Daarbij is het belangrijk om iemand in te schakelen die expertises bezit op dit gebied en dat kan geen schoolbegeleider zijn die zo nu en dan wat hoort over pesten.

2. Begeleiden van de pester

Als u een goed signaleringssysteem hebt dan weet u

De Pravoo-pestaankpak

De uitgangspunten

In de Pravoo-pestaankpak gaat het om het opheffen van het pesten door:

- er vanuit te gaan dat pesten een probleem is voor het kind dat gepest

wordt, de pester en de sfeer in de groep;

- gericht het pesten op te sporen;
- een gedragscode aan te leren;
- de cognitieve benadering toe te passen (dat is het denken);
- ouders serieus te nemen;
- een jaarplan te uit te voeren.

Het jaarplan

In een jaarplan geeft de school de uitwerking van het antipestbeleid concreet aan in de zin van wat er in een bepaalde maand gaat gebeuren.

stap 1 het schoolbegin

In de tweede week na de zomervakantie bespreekt u het verschijnsel pesten met de kinderen. U vertelt wat u er onder verstaat en u laat de kinderen vertellen of ze ook wel eens gepest zijn of pesterijen hebben gezien. Het gaat hierbij om een vrij klassengesprek.

U kondigt de kinderen ook aan dat het dit jaar een pestvrij jaar moet worden. Dit gesprek moet later nog herhaald worden om daarmee het taboe te verminderen.

stap 2 het vervolggesprek of de vragenlijst

Net vóór de herfstvakantie houdt u een tweede inventarisatie. Bij de kinderen in groep 1, 2, 3 en 4 praat u weer over het pesten. U bent nu enkele weken bezig in het nieuwe schooljaar en u hebt misschien al wel wat meldingen over pesten gehad of u hebt zelf waarnemingen van pestgedrag gedaan. Die concrete gegevens brengt u ook in.

Voor de kinderen in groep 5 t/m 8 laat u de *Vragenstrip pesten* invullen. U neemt de 14 strips van pagina 566-567 even klassikaal door en laat daarna de kinderen de vragen van de strip beantwoorden. Na afloop analyseert u de gegevens. Zie voor de analyses pagina 561.

stap 3 de gedragscode

Na de herfstvakantie leert u de kinderen de gedragscode aan.

3.1 de introductie: de gedragscode bestaat uit:

3.1.1 er gebeurt iets

3.1.2 bepalen of je er last van hebt

3.1.3 zeggen: 'Ik wil dat je hier mee stopt, want ik heb er last van (ik vind dat niet leuk).' Stopt de ander niet dan:

3.1.4 naar de leerkracht gaan om het te melden want klikken over pesten is geen pesten

Toelichting bij de gedragscode

Rechts onderaan pagina 571 is de gedragscode in een strip voor de kinderen weergegeven. Voor kinderen in groep 3 en verder kunt u deze strip gebruiken. Bij jonge kinderen is de werkwijze dat u met ze oefent wat ze moeten doen. U beperkt de gedragscode tot twee stappen, nl.:

-als iemand iets doet dat je niet leuk vindt, bijvoorbeeld..... dan zeg je: 'Ik wil dat je daarmee stopt.'

-als dat andere kind er niet mee stopt, dan moet je naar de juf/meester gaan.

Bij oudere kinderen kunt u de strip van pagina 571 kopiëren en bespreken.

- bij strip 1 bespreekt u wat er allemaal kan gebeuren;
- bij strip 2 bespreekt u op welke manier je last van iemand kunt hebben. Daarbij moet het gaan om dingen die je niet leuk vindt (uitlachen, uitschelden, duwen, slaan, ect.) en om dingen die je bang maken, etc.);
- bij strip 3 leert u wat de mondelinge reactie moet zijn als je gepest wordt. Oefen het uitspreken van de stopzin ook met elkaar;
- bij strip 4 gaat het erom dat kinderen leren dat ze het pesten onmiddellijk melden. Op dit moment melden kinderen slechts in de helft van de gevallen het pesten bij hun leerkracht. Het is belangrijk dat percentage te laten toenemen door kinderen duidelijk aan te geven dat ze het moeten melden, omdat u er dan wat aan kunt doen. Hamer op het uitgangspunt dat klikken over pesten geen pesten is.

3.2 Het oefenen

Na de introductie moet de gedragscode geoefend worden. Over het algemeen kost het een tot twee maanden om de gedragscode tot een gewoonte te maken. Dat betekent dat u gedurende 4 tot 8 weken achter elkaar de concrete pestsituaties bespreekt. U vraagt de kinderen een situatie in te brengen en aan de hand van die situatie bespreekt u de 4 onderdelen van de gedragscode.

Bij kinderen in groep 1 en 2 brengt u het terug tot het zeggen dat de ander er mee moet stoppen en het melden bij de leerkracht als die ander niet stopt.

Een erg belangrijk onderdeel van de no-nonsens-aanpak is dat u consequent iets doet met het melden van het pesten. Daarbij moet u geen klassikaal gericht uitspreken, maar met de pester afspreken dat u het daar individueel met hem over gaat hebben.

In groep 1 en 2 moet u dat onder schooltijd doen tijdens het werken of spelen. Bij kinderen vanaf groep 3 moet dat na schooltijd gebeuren.

U bespreekt met de pester:

- a. je doet iets waar een ander last van heeft of wat het kind niet leuk vindt of wat dat andere kind bang maakt;
- b. dat andere kind heeft gezegd dat je moet stoppen;

- c. je doet dat niet;
d. dan wordt het bij de leerkracht gemeld en de leerkracht doet iets.

U herhaalt dus de procedure. U laat het kind dat ook herhalen/nazeggen. U zegt dat u dat pesten niet wilt op school en dat het kind daarmee moet stoppen. U vertelt het kind dat het een laatste waarschuwing krijgt.

Als het kind ermee doorgaat, is het belangrijk om scanties/een straf op te leggen. Houdt u consequent aan die straf. Deel het kind bij die eerste straf ook mee dat u bij de volgende overtreding een gesprek zult hebben met de ouders van het kind. Zie verder voor hardnekkige pester op blz. 573, punt 5.3.

stap 4 het volhouden en ouder-informatie

Nu is het belangrijk om de aanpak vol te houden tot aan de kerstvakantie. Dat betekent dat u in elk geval om de dag nog vraagt of er gepest is of u brengt meldingen in die bij u gedaan zijn. Nu maakt u ook een pestprotocol met de klas. Zie voor een voorbeeld van en pestprotocol het voorbeeld rechts bovenaan deze pagina. Onder de titel 'Zo zijn onze manieren' geven kinderen de gedragscode aan die ondertekend is door alle kinderen in de groep. Plan in de maand november ook een ouderenquête. Zie voor een voorbeeld pagina 565.

stap 5 de draad weer opnemen

In de derde week na de kerstvakantie houdt u weer een gesprek met de kinderen over hoe het met het pesten gaat en u laat de kinderen in groep 4 t/m 9 de strip invullen (Nu kan het ook vanaf groep 4). U voert ook weer de analyse uit en eventueel de aansluitende begeleiding.

stap 6 volhouden

Nu blijft u de kinderen herinneren aan de gedragscode.

Zo zijn onze manieren

Wij hebben een klas waarin niet gepest wordt.

Anna Ernst Bart Arend

Wendy Merel Lara Benny

Koert Maria Koen Terry

Geert Casper Lucida Cor

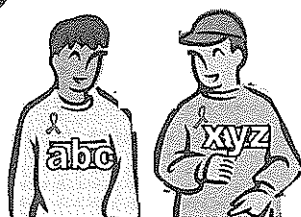
Kirsten Jeffrey Bo Barry

Flip Sabine Esrae Rabia

Herman Irma Kelly

Gaston Beate Lesley

**dit spreken
we af bij het
pesten**

Er gebeurt iets.

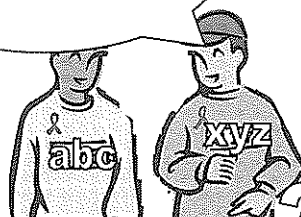
1

Heb ik er
last van?
JA

2

'Ik wil dat je er
mee stopt.'

3

Als het
pesten
niet stopt:

Ik ga naar de
juf/meester.

4

na verloop van tijd wie de echte pester is of de echte pesters zijn. Met die kinderen moet u een serieus gesprek hebben. U moet met hen minstens twee dingen bespreken:

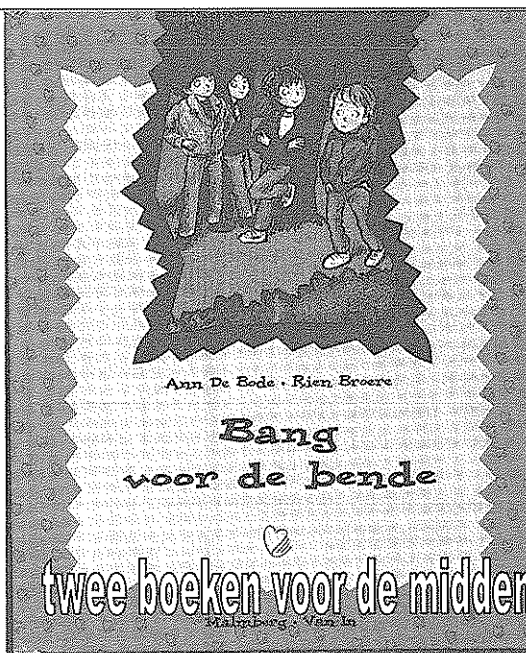
-wat het leed is dat ze veroorzaken;
-dat u dat niet tolereert.

Als dat weinig effect oplevert moet u een gesprek houden met

de ouders en het kind. In dit (nog meer) ernstige gesprek moet u ook duidelijk aangeven dat er voor kinderen die volharden in het pesten geen plaats is op uw school. U hebt als leerkracht de verantwoordelijkheid voor het wel en wee van een groep en als een kind dat in gevaar brengt zult u aan moeten geven wat de grenzen zijn. U moet de hulp van de ouders inschakelen door met de ouders af te spreken dat u ze over drie weken weer wilt zien en dat u dan de peestsituatie bespreekt en als het niet stopt (verminderen is geen optie), is er een ernstig probleem t.a.v. het verblijf van het kind op school. Dan moet u de ouders aangeven dat u een procedure voor verwijdering uit zult gaan voeren. Uit ervaring weten we dat dit, mits serieus uitgevoerd, al veel effect op het gedrag van de pester kan hebben. Belangrijk daarbij is dat u de ouders om medewerking vraagt. Bij de gepeste kinderen is het meer verantwoord om uit te gaan van het principe van respect, m.a.w. er is geen reden om anderen te pesten. Bij de pester is er geen acceptatie en respect en geen gedogen en tolerantie. Over het algemeen heeft de pester problemen die u niet hoeft te accepteren. Bekijk welke persoonlijkheidskenmerken de pester heeft. Zie voor de opsomming de beelden op blz. 564. Bepaal op grond daarvan welke hulp de pester nodig heeft. Misschien moet het kind wel leren om positief met anderen om te gaan, minder te denken dat het een soort baas is en/of een juiste verhouding te ontwikkelen tussen geven en nemen (en niet alleen te nemen). Bekijk ook of u de pester laat onderzoeken door een externe deskundige. U kunt dan ook laten bepalen of de problemen van de pester aan te pakken zijn of dat er sprake is van een psychiatrisch beeld.

3. De meelopers

Meestal is er ook sprake van een groep meelopers. Die groep is niet minder verantwoordelijk voor wat er gebeurt dan de initiatiefnemers. Het effect van wat meelopers doen is vaak even schadelijk als dat van de

twee boeken voor de middenbouw

aanstichters. Spreek eventueel een keer apart met de meelopers en vertel ze wat u ziet gebeuren (de pester begint en zij doen mee of keuren de pester niet af). Laat ze daar over praten en til uit die gesprekken de positieve uitingen t.a.v. de pesters van de meelopers door ze er op te wijzen dat u ook hen aan gaat spreken op hun meeloopgedrag. Als ze mee blijven lopen dient u ze op dezelfde manier te benaderen als de aanstichters. Het is aan te bevelen de meelopers in te schakelen om de hoofdschuldigen te stoppen. Om te kunnen pesten, heeft de pester de actieve medewerking nodig van andere kinderen (Deboutte, 1995; 58). Leg deze kinderen uit wat hun rol is in het geheel, nl. dat ze de pester door hun aanwezigheid (en ook het meedoen) helpen. Geef deze meelopers de opdracht de komende tijd het pesten van de pester af te keuren en schakel ze ook in om het pesten bij u te melden. Probeer zo de echte pester(s) te isoleren. **Klikken over pesten is immers geen klikken.**

4. De schatjes

Er zijn ook kinderen die part nog deel aan het pesten hebben. Ze doen niet mee en staan er niet bij. Zorg er in elk geval voor dat die kinderen van u te horen krijgen dat u erg prijs stelt op wat ze doen. Bekijk hoe die kinderen de situatie ervaren en bekijk wat zij zouden kunnen doen in deze situatie. Bijvoorbeeld:

- het gepeste kind steunen en in hun midden opnemen;
- als getuigen optreden;
- het gedrag van de pesters tijdens gesprekken duidelijk afkeuren.

5. De basisschool

Voor de school is het belangrijk dat er een duidelijk beleid is en dat u het pesten als een serieuze bedreiging ziet voor een ontspannen schooltijd en ook een bedreiging zijn voor de schoolvorderingen van kinderen.

Bekijk met elkaar de Pravoo-pestaanpak op pagina 570 en 571 en ontwikkel op grond van die handvaten een eigen beleid voor uw school.

6. De ouders steunen

Soms blijken leerkrachten moeite te hebben met de melding van pesten door ouders van een gepest kind. Ze vinden vaak dat die ouders overdrijven, overgevoelig zijn, hun kind te veel beschermen. 'Tegen een beetje plagen moet je toch wel kunnen.', zeggen die leerkrachten. Het uitgangspunt moet zijn dat u de ouders altijd serieus neemt. Wat u kinderachting vindt, kunnen ouders en kinderen anders beleven. De werkwijze is dat u de klachten serieus neemt en op grond van uw beleid uw visie weergeeft m.b.t.:

- het gepest worden van het kind
- uw beleid

Houdt in elk geval de ouders niet aan een te lang lijntje, maar spreek af dat u hen over drie weken weer wil ontmoeten om te kijken hoe het nu gaat.

Als er bij het kind ernstige en ontwikkelingsbelemmerende sociaal-emotionele problemen zijn, is het aan te bevelen de ouders te adviseren externe hulp te zoeken.

5.3 Begeleiden van ernstig en blijvend pestgedrag

Op diverse plaatsen in het voorafgaande is aangegeven wat u kunt doen bij kinderen die volharden in het pesten. De werkwijze komt neer op:

- extra begeleiden van het zich houden aan de gedragscode;
- gesprekken met het kind en de ouders erbij;
- externe hulp inschakelen;
- starten met een procedure van schoolverwijdering.

Voor pesters is geen plaats op onze school.

Behandel in uw schoolgids ook het thema pesten en geef duidelijk naar ouders aan dat u een duidelijk beleid voert door het enquêteren van de ouders, serieus met de meldingen van de ouders omgaat en dat u vindt dat er voor pesters geen plaats is op uw school. Binnen het kader van de Pravoo-pestaanpak zoals weergegeven op pagina 570 en 571 kunt u ook **boeken** gebruiken om het pesten aan de orde te stellen. Bekijk in uw schoolbibliotheek in welke boeken het pesten aan de orde komt. Enkele voorbeelden zijn:

- (K)walrave van Rom Molemaker, uitgegeven bij Holkema en Warendorf, een spannend voorleesboek voor groep 6 t/m 8;
- Boen, Bruno. Er is een lege plek gegroeid. Clavis, 1993;
- Vegter, Chris, Kom maar op! La Riviere & Voorhoeve, 1995;
- Vriens, Jacques, En de groeten van groep acht. Unieboek, 1995;
- Bode, Ann de, en Rien Broere, Bang voor de bende, Malmberg, Den Bosch;
- Bode, Ann de, en Rien Broere, Altijd moeten ze mij hebben. Malmberg, Den Bosch;

- Tulleners, A., Pesten, mijn boek over durf en zelfvertrouwen. Pereboom, Bussum.

5.4 Aanvullende opmerkingen

Bij kinderen in groep 1 en 2 begint het pesten vaak met het **bemoeien** met elkaar. Probeer dat bemoeien te minimaliseren. Dat kunt u nu doen met behulp van het programma op bijlage 236 van het Pravoo leerlingvolg -en hulpsysteem voor groep 1 en 2.

6. Ouderadvisering

Wat kunnen de ouders van gepeste kinderen er aan doen?

(Kopieer dit eventueel voor de ouders)

Voor ouders is het belangrijk dat ze hun kind in de gaten houden en signalen opvangen van een veranderende persoonlijkheid of veranderend gedrag. Kinderen die gepest worden, kunnen zichtbaar ongelukkig worden, huilerig, depressief, futloos en lichamelijke klachten gaan vertonen. Ze kunnen hun underdogpositie op school ook compenseren door thuis jongere broertjes of zusjes te gaan plagen. Ouders moeten voorzichtige benaderingen hanteren en proberen er achter te komen wat er op school gebeurt.

Eis het kind niet te vertellen wat er gebeurt, maar blijf het met regelmaat en voorzichtig vragen. Vraag eventueel aan de leerkracht of er op school wat aan de hand is. Als kinderen het gepest worden kenbaar maken aan de ouder is het belangrijk om het kind serieus te nemen en het niet te bagatelliseren (valt wel mee, ga ze uit de weg, denk er niet aan).

Als er sprake is van pesten, moeten ouders onmiddellijk contact met de school opnemen. Gelukkig gaan de meeste leerkrachten serieus met het probleem om. Voor ouders is het ook belangrijk dat ze voor zichzelf leren op te komen en nee durven te zeggen. In de benadering van de school (de Pravoo-aanpak op pagina 570 en 571) is ook aangegeven dat een kind naar de pester aan moet geven dat het moet stoppen. Laat ouders dat ook thuis doen.

Leer het kind in de beslotenheid van de thuissituatie ook te zeggen dat het iets niet leuk vindt en het te melden als de andere huisgenoot er niet mee stopt.

Ouders moeten hun kind leren dat ze met sociale problemen bij hen terecht kunnen en dat u met hen bekijkt wat er nodig is om die problemen aan te pakken.

Wat kunnen ouders van pestkoppen doen?

- de melding dat hun kind een pester is serieus nemen;
- geef uw kind te kennen dat u dit niet accepteert en dat u van de school gerapporteerd krijgt als het kind weer pestgedrag heeft vertoond;
- hanteer een duidelijke straf/sanctie bij pestmeldingen;
- leg uw kind de gevolgen van het pesten uit en wijs uw kind bij volharding op de mogelijkheid van verwijdering van school.

Tips voor thuis

Zie ook de map Tips voor thuis, pagina 55, 102, 109.

7. Verder lezen/websites

- Diversen, pesten op school, een serie artikelen, te bestellen bij het APS, afd. Voda, postbus 85475, 3508 AL Utrecht.
- Bokhorst, J. e.a., Predictoren van betrokkenheid bij pesten in de middenbouw van het basisonderwijs in TVO, september 2000.
- Deboutte, Gie, Pesten gedaan ermee, een uitgave van BDJ, van Elewijckstraat 35, 1050 Brussel.
- Kuil, Jolanda, e.a., Sociaal emotionele ontwikkeling een SLO-gids met materialenoverzichten. SLO Enschede 1997.
- Meer, Bob van der, De zondebok op school in het Handboek voor kinderen en adolescenten, juni 1992.
- Meer, Bob van der, Kinderen en pesten. Kosmos uitgevers, 1993.
- Stichting JWI/opvoedings-informatie, Pesten hoort er niet bij (voor kinderen van 8 t/m 15 jaar) te bestellen door fl. 11,50 over te maken op giro 2370075, bestelnr. N4.
- Diversen: tik op een zoekmachine van Internet het woord *pesten* in.

Zie de websites:

www.pesten.net
 www.pestweb.nl
 http://pesten.startkabel.nl
 www.tegenpesten.nl
 www.stichtingstophetpesten.com
 www.stopdigitaalpesten.nl

8. Bijlagen

- 8.1 Een voorbeeld;
- 8.2 Digitaal pesten.

8.1 Een voorbeeld van een school:

(Concept) **pestprotocol**

Voorwaarde is:

Pesten moet als een probleem worden gezien door alle direct betrokken partijen:

- onze leerlingen a. gepeste kinderen
 - b. pesters
 - c. zwiigende groep
- leerkrachten
- ouders/verzorgers

Signalen van pesterijen kunnen zijn:

- ❖ Een kind wordt nooit bij eigen naam genoemd, heeft een bijnaam
- ❖ Er worden "zogenoemd leuke" opmerkingen gemaakt over een kind
- ❖ Een kind krijgt voortdurend ergens de schuld van
- ❖ Er worden briefjes doorgegeven
- ❖ Een kind wordt beledigd
- ❖ Een kind wordt geïsoleerd, genegeerd
- ❖ Een kind wordt opgewacht na schooltijd
- ❖ Een kind wordt bedreigd
- ❖ De pester gaat naar het huis van het slachtoffer met een groep "medestanders"
- ❖ Er worden bezittingen afgepakt/vernield
- ❖ Er wordt (herhaaldelijk) gescholden of geschreeuwd tegen een kind
- ❖ Een kind wordt per mobiele telefoon/MSN besproken/belasterd, er wordt geroddeld over..
- ❖ Een kind wordt per mobiele telefoon/MSN bedreigd/beledigd
- ❖ Er wordt herhaaldelijk smalend gereageerd als een kind iets zegt
- ❖ Er volgen blikwisselingen en onderdrukt gelach als een kind iets zegt
- ❖ Het kind wordt uitgelachen om alles wat het doet

Veel scholen hebben een pestbeleid, maar in de praktijk blijkt dat vaak een eenmalige papieren actie te zijn die vaak ook te weinig doortastend en precies van inhoud is. Aan de hand van delen uit een pestprotocol van een school zullen we opmerkingen maken die u ook kunnen helpen om uw eigen antipestbeleid wat scherper te maken. Die protocollen zijn overigens meestal met de beste bedoelingen en intenties gemaakt.

Er staat in een bepaald pestprotocol:

Voorwaarde is:
Pesten moet als een probleem worden gezien door alle direct betrokken partijen: ▪ onze leerlingen a. gepeste kinderen b. pesters c. zwiigende groep ▪ leerkrachten ▪ ouders/verzorgers

Commentaar en vragen die de school nog moet beantwoorden om het wat scherper te maken:

1. En de schatjes dan?
2. En de meelopers/doeners dan? (dat is wat anders dan de zwiigsters)
3. Hoe zorg je er voor dat kinderen het als een probleem zien?
4. Hebben de leerkrachten dit ook uitgesproken?
5. Vraag je aan de ouders van de pestkop of ze het als een probleem zien?
6. En als ze het niet als een probleem zien, wat dan? ('mijn kind doet dat niet.')

PESTEN OP SCHOOL: HOE GAAN WE ER MEE OM

Fase 1: voorkomen is beter dan genezen.....

(of hoe vindt preventie plaats bij ons op school)

- ⇒ Het is noodzakelijk om het onderwerp regelmatig aan de orde te laten komen, zodat preventief gewerkt wordt aan het probleem dat pesten heet.
- ⇒ Dat is de reden, dat we op school werken met "de Bakjesaanpak" in de groepen 1 en 2 en met de methode "beter omgaan met jezelf en de ander" in de groepen 3 t/m 8. Onderwerpen als veiligheid, omgaan met elkaar, rollen binnen een groep, aanpak van ruzies, etc. komen daarin aan de orde.

Commentaar en vragen die de school nog moet beantwoorden om het wat scherper te maken:

7. Hoe regelmatig wordt er in de vorm van de programma's *Bakjes* en *Beter omgaan...* aandacht besteed aan deze onderwerpen. Regelmatig betekent in de praktijk vaak incidenteel. Dat moet vastgelegd worden in de vorm van een frequentie per week/dag.
8. Onderwerpen als veiligheid, omgaan met elkaar... oké, maar pesten dan als onderwerp? (hoe dan?)
9. Dat is te vaag: waarom niet een meer concrete aanpak? Zoals de pestaanpak van pagina 570-571 van dit orthobed.

Verder wordt de sociaal-emotionele gesteldheid van de kinderen twee keer per jaar gescreend d.m.v. EGGOpus en wordt eventueel een sociogram afgenomen om de plaats van een kind in de groep vast te stellen.

Commentaar en vragen die de school nog moet beantwoorden om het wat scherper te maken:

10. Dit is een summier antenne-systeem, immers:
11. Je zou ook de ouders moeten enquêteren;
12. Je zou de kinderen moeten enquêteren;
13. Je zou jongere kinderen moeten interviewen.

Het voorbeeld van de leerkrachten (en thuis de ouders) is van groot belang. Er zal minder gepest worden in een klimaat waarin duidelijkheid heerst over de omgang met elkaar, waar verschillen worden aanvaard. Agressief gedrag van leerkrachten, ouders en leerlingen wordt niet geaccepteerd. Bij ons op school wordt duidelijk stelling genomen tegen dergelijk gedrag.

Commentaar en vragen die de school nog moet beantwoorden om het wat scherper te maken:

14. Leerkrachten geven het juiste voorbeeld: hoe precies; werk dat eens uit:

15. Benadering van de kinderen, respect, plagen, aanspreken, positieve instelling, omgaan met uitlachen, eigen waarden en normen, etc.... Zie voor de pedagogische vaardigheden van de leerkracht:

-de wet Bio zoals weergegeven op pagina 17

-de waarden en de normen van de leerkracht, zie pagina 770-772.

16. Hoe stelling nemen?

17. Is er een concreet veiligheidsbeleid? Dit laatste is belangrijk gezien de toename van geweld tegen leerkrachten. Een op de vier leerkrachten ondervond in 2005 geweld en bedreiging van de kant van de ouders. Zie de Pravoo-brochure over Veiligheid op school. Ontwikkel met elkaar een beleid op het gebied van de veiligheid.

Algemeen Dagblad

woensdag 17 januari 2007

Vader mishandelt schooldirecteur

ZWOLLE - De interim-directeur van de Borgloschool in Deventer is ernstig mishandeld door een boze vader van een van de leerlingen. Het slachtoffer werd geslagen met een honkbalknuppel en brak zijn onderarm. De 34-jarige vader was het er niet mee eens dat de directeur zijn dochter had aangesproken op haar gedrag. Het schoolbestuur heeft aangifte gedaan van zware mishandeling. De drie kinderen van de verdachte vader en de ouders zelf mogen voorlopig niet op school komen.

Verder met het voorbeeld van het uitgewerkte antipestprotocol van een school en ons commentaar daarop:

Een effectieve manier om pesten te voorkomen/stoppen is het afspreken van regels voor en met de kinderen.

Regels, die gelden in alle groepen (op school en daarbuiten):

1. DOE NIETS BIJ EEN ANDER KIND, DAT JE ZELF OOK NIET PRETTIG ZOU VINDEN
2. GEBRUIK JE MOND, GEEN GEWELD
3. VERTEL JUF OF MENEER WANNEER JEZELF OF IEMAND ANDERS WORDT GEPEST; DAT IS GEËN KLIKKEN
4. NA HET UITPRATEN: VERGEVEN EN VERGETEN

Deze regels hangen in iedere klas op een duidelijk zichtbare plek en er wordt steeds aan gerefereerd.

Commentaar en vragen die de school nog moet beantwoorden om het wat scherper te maken:

18. Het aangeven van duidelijke schoolregels kan bijdrage aan het verminderen van het pestgedrag. Regel twee in dit voorbeeld over het gebruik van je mond in plaats van geweld is discutabel, omdat gebruik van de mond ook verbaal pesten kan beteken. Je zou ook nog de regel: *je mag niet pesten* aan kunnen vullen. Je kunt er echter ook voor kiezen om op school drie basisregels te hanteren in de vorm van kapstokken. Zie voor die aanpak pagina 442 van deze nieuwe gedragsorthotheek.

Fase 2: als voorkomen mislukt is en er moet worden "genezen"..... (of aanpak van openlijke ruzies en pestgedrag in drie stappen)

1. Leerlingen proberen er eerst samen uit te komen

Commentaar en vragen die de school nog moet beantwoorden om het wat scherper te maken:

19. Geldt het er eerst zelf uitkomen ook voor de jonge kinderen in groep 1, 2, 3, 4, 5, 6?

20. Hoe komen ze zelf uit het pesten? Hoe doe je dat dan?

21. Voor jonge kinderen is het volgens ons onmogelijk om er zelf uit te kunnen komen. Het is beter om het pesten altijd te melden.

22. Denk eraan: oplossen=verbieden, duidelijk maken dat het niet getolereerd wordt (of: elkaar met rust laten).

23. Dus: over een week weer een gesprek

24. Dus: in de gaten houden

Op het moment dat een leerling er niet uitkomt heeft deze het recht en de plicht het probleem aan de leerkracht voor te leggen.

De leerkracht brengt de partijen bij elkaar voor een verhelderingsgesprek en probeert samen met hen de ruzie of pesten op te lossen.

Bij herhaling van pesten/veroorzaken van conflicten volgen sancties voor de betreffende leerling.

Commentaar en vragen die de school nog moet beantwoorden om het wat scherper te maken:

25. Dus na de herhaling volgt sanctie?

26. Welke sanctie(s) precies?

Fase 3: wanneer "genezen" niet lukt en het pesten hardnekkig blijft

a dient het aan de vertrouwenspersoon te worden gemeld door de leerkracht; ook ouders hebben die mogelijkheid

Commentaar en vragen die de school nog moet beantwoorden om het wat scherper te maken:

27. Is de tussenkomst van de vertrouwenspersoon algemeen beleid, ook bij andere typen gedragsproblemen, zo nee, waarom niet.

28. Waarom is het geen gewoon ib-er-werk net zoals bij andere verharde problemen?

29. Een vertrouwenspersoon is meer voor: als je er nergens meer naar toe durft en niet: als het genezen niet lukt.

Op iedere locatie is een vertrouwenspersoon aangesteld, waartoe bovenstaande partijen zich kunnen wenden in geval van pestgedrag.

Op de locatie [] is dat [].

Op de [] kan men zich wenden tot [].

Op de locatie [] is [] de vertrouwenspersoon.

Deze vertrouwenspersoon kan het probleem onderzoeken en deskundigen raadplegen.

b. wordt nadrukkelijk medewerking gevraagd van de ouders van het slachtoffer en de pester(s), daarnaast eventueel aan de ouders van de hele groep

Commentaar en vragen die de school nog moet beantwoorden om het wat scherper te maken:

30. Welke medewerking: hun kind de ernst van de situatie duidelijk maken, want:

31. pesten mag niet op de-school

32. en als je er mee doorgaat, moet je eraf! Dus geen twijfel over de consequenties.

Fase 4: bij aanhoudend pestgedrag.....

- kan deskundige hulp worden ingeschakeld van externe instanties als de schoolarts, Expertis, maatschappelijk werk e.a.
- kan er voor gekozen worden een leerling (al dan niet) tijdelijk in een andere groep te plaatsen
- kan het in extreme gevallen noodzakelijk zijn een leerling te schorsen of verwijderen

Commentaar en vragen die de school nog moet beantwoorden om het wat scherper te maken:

33. Dat mag je wel eerder duidelijk maken en eerder in de procedure voor uitwerken;

34. Zie pagina 46 van de nieuwe gedragsorthotheek over de grenzen aan de mogelijkheden van de school.

de school biedt altijd hulp aan de gepeste en begeleidt de pester: in beide gevallen is benadrukking van de positieve kanten van de kinderen uitgangspunt.

Begeleiding van de gepeste leerling:

Leerkracht toont medeleven en luistert: hoe en door wie wordt er gepest?

De leerkracht gaat na hoe de leerling zelf reageert: wat doet hij/zij voor, tijdens, na het pesten?

De leerkracht praat met gepeste en de pester en laat in dit gesprek duidelijk blijken aan de kant van de gepeste te staan.

De leerkracht treedt in contact met de ouders van de gepeste leerling: eventueel wordt in samenspraak externe hulp ingeroepen.

Commentaar en vragen die de school nog moet beantwoorden om het wat scherper te maken:

35. En de meelopers dan, schakel je die nog in?

36. En de schatjes dan?

37. De vertrouwenspersoon is helemaal uit het beeld verdwenen.

38. Laat de leerkracht de ernst nog merken: 'Het mag gewoon niet op onze school, als je er mee doorgaat, mag je hier niet blijven.'

De leerkracht is duidelijk naar kind en ouders, dat ook de pester en diens ouders worden gehoord.

Begeleiding van de pester

De leerkracht laat de pester inzien wat het effect van zijn/haar gedrag is op het slachtoffer.

De leerkracht zoekt samen met de pester naar de reden van diens gedrag (de baas willen zijn, jaloers zijn, verveling) en laat hem inzien dat dit nooit een reden mag zijn om iemand te pesten

Commentaar en vragen die de school nog moet beantwoorden om het wat scherper te maken:

39. Er is geen enkele reden (in de persoon van de gepeste) om iemand te pesten. Het kan alleen de pester zelf zitten.

Met dit laatste geven we een bepaalde visie weer, nl. er hoeft geen begrip te zijn voor de pester omdat er geen ethisch verantwoorde reden is om iemand te pesten. Als de pester zelf problemen heeft moet hij die anders aanpakken dan d.m.v. pestgedrag.

Immers:

2. Oorzaken

De basisoorzaak voor het pesten is een mentaliteitsprobleem. Kinderen die anderen pesten gaan uit van de denkfout: Als je iemand niet aardig/niet leuk vindt, mag je zo iemand plagen. Het gaat bij pesten om een gebrek aan accepteren van elkaar, een gebrek aan respect voor elkaar.

reden mag zijn om iemand te pesten

De leerkracht laat de pester excuses aanbieden aan de gepeste.

De leerkracht treedt in contact met de ouders: samen bedenken ze een strategie, roepen eventueel externe hulp in.

De leerkracht is duidelijk naar de pester en diens ouders: dit gedrag wordt niet getolereerd en indien het aanhoudt volgen sancties.

Commentaar en vragen die de school nog moet beantwoorden om het wat scherper te maken:

40. Sorry-zeggen kan soms erg nutteloos zijn, omdat het een inhoudsloos automatisme kan worden. Zie over het alibiseren blz 201 en verder van deze nieuwe gedragsorthotheek.

41. Er wordt over een strategie gesproken; welke strategie dan?

42. Simpel, mag niet, weer doen dan:..... (geen waarschuwing meer) Geef de sancties duidelijk aan.

Slotopmerkingen

Probeer zo eens kritisch naar uw eigen pestprotocol te kijken en ga op zoek naar dingen die gesuggereerd worden, maar onvoldoende uitgewerkt zijn. Voorkom dat het een theoretisch en papieren stuk wordt/is dat te slap van inhoud is en geen werkelijkheid vertegenwoordigt.

Hoe erg mensen pesten kunnen beleven was te lezen in de Gooi en Eemlander en op 20-01-99 opgenomen in Plein Primair:

“Als ik dit van tevoren had geweten, was ik niet eens aan kinderen begonnen.”

Moeder van twee kinderen die al vanaf de basisschool gepest worden (uit De Gooi- en Eemlander)

Maatwerk

Vaak hebben kinderen met de kenmerken van dit orthobeeld ook nog allerlei andere vormen van gedragsproblemen. Er kunnen achter dit type probleemgedrag weer andere beelden schuilgaan. In dat geval is het belangrijk om die andere beelden erbij te betrekken. Soms blijkt het bij een bepaald orthobeeld eigenlijk om een ander soort probleem te gaan. Zie over deze vorm van maatwerk pagina 21– 40.

Opgelet

De inhoud van deze orthotheek is ontwikkeld voor het gebruik door **LEERKRACHTEN** in gewoon en speciaal basisonderwijs. (sbo) Soms heeft een ingezette begeleiding te weinig effect en zijn de gedragsveranderingen niet waarneembaar. In dat geval is het raadzaam externe deskundigen in te schakelen, zoals orthopedagogen of psychologen van een schoolbegeleidingsinstituut of van instanties waar de ouders contact mee hebben. Bespreek het beperkte effect met de ouders en overleg wat er nu gedaan gaat worden. Stel ook de vraag of deze school het meest geschikt is voor dit kind.

8.2 Digitaal pesten

Het is belangrijk het digitaal pesten minimaal vanaf groep 7 aan de orde te stellen. Houd een kring-/klassengesprek over het gebruik van MSN, e-mail en chatboxen om te pesten. Bekijk of dat speelt in uw groep. Vraag er expliciet naar of analyseer het aan de hand van de lijst *Pesten* op blz. 566 en 567 of het speelt. Als kinderen er niets over willen zeggen, kunt u aangeven dat ze u ook mogen mailen.

Het kan er hard aan toegaan in een msn-bom, een hatelijke sms-je of een hatemail. Woorden als: *vermoorden, dood, in elkaar slaan, slet* en *hoer* komen veelvuldig voor. Vooral meisjes worden veel gepest via het internet. Pesten via het internet is zo hardnekkig omdat veel pesters het als een geintje beschouwen en zich niet realiseren dat het kwetsend en bedreigend is. Een kind gaf toe wel eens *vuile slet* als bericht door te geven, maar *'dat was maar voor de grap.'*

Het inlevingsvermogen en de sociale kennis van bepaalde kinderen is zo zwak dat ze niet beseffen wat ze anderen aan doen.

Dat laatste kan voor een invalshoek zorgen om kinderen wel bewust te maken van het effect van dit soort foute contacten. Immers het effect van de foute mailtjes is:

- angst;
- bang zijn dat je overal gepakt kunt worden;
- nachtmerries;
- sociaal isolement;
- opperen van zelfdoding en soms zelfs uitvoeren!
- huilbuien;
- bang om naar school te gaan;
- algemeen angstig;
- slaapstoornissen;
- slecht zelfbeeld: ik wil onzichtbaar zijn
- verminderde schoolprestaties.

Digitaal pesten is ook harder omdat er geen direct contact is tussen de pester en de gepeste. Veel voorkomende vormen van digitaal pesten zijn:

- anonieme e-mails;
- schelden via email/chatbox/msn;
- een msn-bom sturen zodat de computer vastloopt; (heel veel berichten in een keer versturen)
- msn of homepage hacken;
- iemands foto op het internet zetten;
- bedreigen;
- iemand een virus sturen;
- iemand laten schrikken/angst aanjagen.

Uit onderzoek is gebleken dat 15% van de kinderen op deze manier pest en dat de gepesten het nog erger vinden dan gewoon pesten.

Als een kind gepest wordt via het internet dan zouden de schoolsfeer en het vertrouwen zo moeten zijn dat het gemeld wordt bij u. U moet er ook regelmatig op wijzen dat dat de beste manier is, nl. om er ergens

mee naar toe te gaan. U moet dat verschijnsel dan klassikaal bespreken. De school mag zich niet verschuilen achter het idee dat het buiten de school en buiten schooltijd gebeurt. Als de pester een kind in de klas pest, is een kind en de sfeer op school in het geding en hebt u een verantwoordelijkheid.

Loopt het uit hand en blijft het doorgaan dan moet u de politie inschakelen. U moet er dan wel rekening mee houden dat het niet altijd veel uithaalt, maar u geeft wel aan dat het menens is.

Ons zijn gevallen bekend dat ouders zich er ook mee gaan bemoeien en andere gezinsleden. Als dat het geval is, begint u met een gesprek en als het niet stopt, is het belangrijk om de wijkagent in te schakelen.

Confronteer in elk geval de daders met het slachtoffer zodat ze kunnen ervaren hoe vervelend dat digitaal pesten is en dat het geen leuk geintje is. Besef van het effect van het digitaal pesten, kan het verminderen.

Zie als meldpunten:

www.nlip.nl

www.meldpunt.org

www.meldpunt.nl

Zie ook:

www.pestweb.nl

www.jeugdenmedia.nl

www.besafeonline.org

www.kinderconsument.nl

www.stopdigitaalpesten.nl

Bespreek ook met de kinderen wat fatsoenlijk is op het internet:

- niet schelden;
- niet terugschelden;
- geen virussen sturen;
- niet laten schrikken;
- niet tegen de zin van iemand foto's rondsturen;
- niet roddelen
- geen plannen maken die met geweld te maken hebben.

Deel de kinderen mee dat er op school een vertrouwenspersoon is waar ze met vragen en klachten terecht kunnen. Laat de kinderen ook foute mails meenemen zodat u op basis daarvan op zoek zou kunnen gaan naar de mailer. Ook hier wijst u de kinderen erop dat als het niet stopt u de politie in zult schakelen.